

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії Інна Ступакова, 1972 року народження, громадянка України, освіта вища: закінчила у 1995 році юридичний факультет Одеського державного університету ім. І.І. Мечникова і здобула вищу освіту за спеціальністю «Правознавство» кваліфікація «Юрист», працює суддею П'ятого апеляційного адміністративного суду, виконала акредитовану освітньо-наукову програму Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса (ОП 37284 Право (081 Право)).

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Національного університету «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса від «22» травня 2024 року № 1201-10, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради **Валентини Дудченко**, доктора юридичних наук, професора, заслуженого юриста України, професора кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія»;

Рецензентів: **Оксани Пожарової**, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри трудового права та права соціального забезпечення Національного університету «Одеська юридична академія»;

Марії Наньєвої, кандидата юридичних наук, доцента, доцента кафедри трудового права та права соціального забезпечення Національного університету «Одеська юридична академія».

Офіційних опонентів: **Олега Ярошенка**, доктора юридичних наук, професора, член-кореспондента Національної академії правових наук України, заслуженого діяча науки і техніки України, проректора з навчально-методичної роботи Національного юридичного

університету імені Ярослава Мудрого;

Дмитра Сірохи, доктора юридичних наук, доцента, в.о. завідувача кафедри трудового права та права соціального забезпечення Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка,

на засіданні «24» липня 2024 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» Інні Ступаковій на підставі публічного захисту дисертації «Забезпечення права працівника на захист трудових прав, свобод і законних інтересів» за спеціальністю 081 «Право».

Дисертацію виконано в Національному університеті «Одеська юридична академія», Міністерства освіти і науки України, м. Одеса.

Науковий керівник – Вікторія Тарасенко, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення Національного університету «Одеська юридична академія».

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису.

Дисертація є першим у вітчизняній науці трудового права спеціальним комплексним дослідженням забезпечення права працівника на захист трудових прав, свобод і законних інтересів як одного з основних принципів правового регулювання трудових відносин.

У дисертації отримані такі результати, що мають наукову новизну:

вперше:

обґрунтовано необхідність виокремлення в переліку основних принципів правового регулювання трудових відносин принципу забезпечення права на всебічний захист трудових прав, свобод і законних інтересів суб'єктів трудових відносин та його закріплення в основному кодифікованому законодавчому акті;

визначено зміст принципу забезпечення права на всебічний захист трудових прав, свобод і законних інтересів суб'єктів трудових відносин, що є комплексним і включає принцип забезпечення права працівника на захист

трудових прав, свобод і законних інтересів і принцип забезпечення права роботодавця на захист трудових прав, свобод і законних інтересів;

доведено необхідність забезпечення права працівника на захист трудових прав, свобод і законних інтересів в індивідуальному порядку (тобто права на індивідуальний захист трудових прав, свобод і законних інтересів), а також права на захист зазначених прав, свобод та інтересів у складі колективу працівників (тобто права на колективний захист трудових прав, свобод і законних інтересів);

визначено зміст принципу забезпечення права працівника на захист трудових прав, свобод і законних інтересів, що включає дві складові: принцип забезпечення права працівника на захист трудових прав, свобод і законних інтересів в індивідуальному порядку та принцип забезпечення колективного захисту трудових прав, свобод і законних інтересів працівників;

виокремлено форми реалізації принципу забезпечення права працівника на захист трудових прав, свобод і законних інтересів в індивідуальному порядку, до яких віднесено: досудовий захист трудових прав, свобод і законних інтересів працівника; позасудовий захист трудових прав, свобод і законних інтересів працівника; судовий захист трудових прав, свобод і законних інтересів працівника; захист трудових прав, свобод і законних інтересів працівника в адміністративному порядку; профспілковий захист трудових прав, свобод і законних інтересів за зверненням працівника; індивідуальний самозахист працівником трудових прав, свобод і законних інтересів;

обґрунтовано, що принцип забезпечення колективного захисту трудових прав, свобод і законних інтересів працівників реалізується у законодавстві України в таких формах, як: захист трудових прав, свобод і законних інтересів працівників профспілками, їх об'єднаннями (крім випадків захисту за зверненням працівника), а також здійснення профспілками громадського контролю за додержанням законодавства про працю; примирно-посередницька процедура вирішення колективних трудових спорів (конфліктів); колективний самозахист

працівниками трудових прав, свобод і законних інтересів (страйк, інші колективні дії);

вдосконалено:

наукове положення про поняття принципів правового регулювання трудових відносин в частині визначення їх впливу на трудове законодавство;

науковий підхід до характеристики права працівника на захист трудових прав, свобод і законних інтересів не забороненими законом способами як самостійного суб'єктивного трудового права в частині визначення юридичних ознак зазначеного права;

науковий висновок про виокремлення індивідуального захисту, колективного захисту і державного захисту трудових прав в частині обґрунтування необхідності виключення із колективного захисту колективних угод і договорів, оскільки вони не є суб'єктами захисту. Водночас доведено, що колективні угоди та договори як правові акти соціального діалогу виконують з-поміж інших функцій і захисну функцію, оскільки містять положення, що безпосередньо спрямовані на захист трудових прав, свобод і законних інтересів працівників;

наукове положення про галузеву природу правовідносин із наглядом і контролю за дотриманням законодавства про працю в частині додаткової аргументації їх трудової природи та необхідності включення відповідних норм до основного кодифікованого законодавчого акту;

наукове положення про роль соціального діалогу у забезпеченні права працівника на захист трудових прав, свобод і законних інтересів у частині обґрунтування висновку про посилення його ролі та значення у сучасний період на підставі аналізу змін, внесених до актів чинного законодавства про працю, змісту Закону України «Про колективні угоди та договори», проєкту Закону України «Про колективні трудові спори»;

науковий підхід до визначення суб'єктів захисту трудових прав, свобод і законних інтересів працівників в частині виокремлення органів (організацій), які

безпосередньо здійснюють захист зазначених прав, свобод і законних інтересів, та органів, які сприяють їх захисту;

наукове положення про об'єкти самозахисту трудових прав, свобод і законних інтересів у частині уточнення цих об'єктів. Обґрунтовано, що якщо об'єктом індивідуального самозахисту є індивідуальні трудові права, свободи та законні інтереси працівника, то об'єктом колективного самозахисту – як колективні, так і індивідуальні трудові права, свободи і законні інтереси працівника;

дістало подальшого розвитку:

наукове положення про необхідність забезпечення права працівника не тільки на захист трудових прав і законних інтересів, а й свобод у сфері праці як об'єкту захисту, що прямо впливає із норм Конституції України;

наукове положення про виокремлення в системі трудового права самостійного правового інституту «Захист трудових прав» в частині визначення його змісту з формулюванням конкретних пропозицій щодо закріплення його норм в основному кодифікованому законодавчому акті;

науковий підхід до визначення співвідношення таких правових категорій, як «забезпечення трудових прав, свобод і законних інтересів», «гарантування трудових прав, свобод і законних інтересів» і «відповідальність за порушення трудових прав, свобод і законних інтересів» в частині визначення їх єдності, взаємодії та відмінностей;

наукове положення про медіацію як позасудову процедуру вирішення трудових спорів у частині визначення поняття трудової медіації, врегулювання її особливостей в актах трудового законодавства, статусу трудового медіатора та його підготовки;

наукові підходи до досудового, позасудового та альтернативного порядків врегулювання/вирішення трудових спорів у частині визначення їх змісту та співвідношення;

наукові підходи до самозахисту як неюрисдикційної форми захисту трудових прав, свобод і законних інтересів працівників в частині визначення способів реалізації індивідуального самозахисту, внесення конкретних пропозицій щодо його законодавчого врегулювання, вдосконалення правової регламентації колективного самозахисту.

Дисертація виконана українською мовою.

За змістом дисертація відповідає вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого постановою КМУ від 23 березня 2016 року № 261 (зі змінами), Вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами) та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувачка має 10 наукових публікацій, серед яких 3 наукові статті, опубліковані у виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, а також 7 тез доповідей на науково-практичних конференціях:

1. Ступакова І.Г. Трудова медіація як альтернативна форма вирішення трудових спорів. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2023. №4. С. 65-70..

2. Ступакова І.Г. Забезпечення права працівника на захист трудових прав, свобод і законних інтересів в індивідуальному порядку. *Право і суспільство*. 2023. №6. С. 160-165..

3. Ступакова І.Г. Забезпечення права працівників на колективний захист трудових прав, свобод і законних інтересів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2023. Випуск 65. С. 48-51.

У дискусії взяли участь (голова, рецензенти, офіційні опоненти) та висловили зауваження:

Валентина Дудченко, доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, професор кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія», зазначила, що до захисту була представлена цікава дисертація, робота є завершеною, логічною, самостійною, що є здобутком дисертанта та його наукового керівника – Вікторії Сергіївни, завідувача кафедри – Галії Інсафівни. Вказала, що з великим задоволенням головує на засіданнях з захистів дисертацій, що готуються на представлений кафедрі, оскільки це дисертації, які є дійсно науковими роботами. Підкреслила високий рівень захисту. Як представник загальної теорії права зазначила, що представлена для захисту дисертація становить цінність не лише для галузі трудового права, але й ця робота має загальнотеоретичне значення, оскільки було надано багато пропозицій щодо удосконалення форм захисту: адміністративного, судового, самозахисту – що є важливим питанням і для теорії права та спонукає до подальших розвідок. Висловила позитивне враження від того, що в роботі знайшло подальший розвиток питання щодо удосконалення форм права, коли йшлося про колективні угоди і трудові договори, підкреслила практичну наповненість роботи та висловила думку, що буде голосувати «за».

Оксана Пожарова, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення Національного університету «Одеська юридична академія», критичні зауваження виклала у рецензії та оголосила під час виступу, у дискусії зазначила, що Інна Гаврилівна представила цікаву роботу, логічну, завершену, дисертація читається легко, викликає зацікавленість проблематикою. Відмітила цікавість ознайомлення з юридичними правами працівника, зазначила, що їй сподобалося, що дисертантка звернула увагу на діяльність Уповноваженого Верховної Ради України та надала пропозиції щодо збільшення ефективності його роботи. Вказала, що під час аналізу висновків спостерігається практичне спрямування дисертації, що на погляд рецензента, вказує на великий практичний досвід дисертантки. Підтримала позитивну оцінку колег, підкреслила, що дисертація є комплексним, завершеним

дослідженням у сфері захисту прав, свобод та законних інтересів працівників, а дисертантка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії.

Марія Наньєва, кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри трудового права та права соціального забезпечення Національного університету «Одеська юридична академія», критичні зауваження виклала у рецензії та оголосила під час виступу, у дискусії підтримала думки колег, що дисертація актуальна, може мати користь для практичної діяльності, відмітила велику кількість корисних практичних прикладів, підкреслила авторське бачення термінів тощо. Зазначила, що положення дисертації цілком обґрунтовані, підтримала, що дисертаційне дослідження відповідає всім вимогам до такого роду робіт, а дисертантка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Олег Ярошенко, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України, заслужений діяч науки і техніки України, проректор з навчально-методичної роботи Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого, критичні зауваження та дискусійні положення виклав наданому відгуку на дисертацію та оголосив під час виступу, у дискусії висловив позитивне враження від дисертації та зазначив, що має певні міркування щодо проведеного дисертанткою напрацювання, наголосив дисертантці на узагальненні проведеного дослідження, за результатами якого видати монографію: індивідуальну чи для посилення деяких напрямів дослідження у співавторстві з колегами. Відмітив велику роботу, яку провела наукова керівниця, окрім того, підкреслив доволі велику роботу кафедри та її завідуючої. Висловив загальну рекомендацію, оскільки на засіданні присутні колеги-члени науково-консультативної ради при Голові Верховної Ради в секції соціального законодавства, тому висловив переконання, що певна більшість авторських напрацювань Інни Гаврилівні в подальшому будуть використовуватися в законотворчій роботі, не лише в проєкті трудового кодексу, а й у чинному законодавстві тощо. Вказав, що наукова дискусія, яка відбулася

утвердила офіційного опонента в не пересічності проведеного наукового дослідження, погодився з думкою колег-членів разової спеціалізованої вченої ради щодо наданих рекомендацій. Зробив висновок, що репрезентоване дослідження виконано на належному науковому та теоретичному рівні, має значення в багатьох аспектах: для навчальної роботи тощо, наголосив, що було збережено розділ «Трудове право» в ЄДКІ, подякував колегам, що дисципліна «Трудове право» увійшла у трійку найкращих за результатами складання іспитів. Засвідчив, що робота може використовуватися і в правозастосовній діяльності для вдосконалення практики застосування норм. Висловив переконання, що напрацювання авторки можуть використовуватися в практиці Верховного Суду, про що казали під час захисту. Наголосив, що дисертація відповідає всім поставленим вимогам до такого роду робіт, а авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії.

Дмитро Сіроха, доктор юридичних наук, доцент, в.о. завідувача кафедри трудового права та права соціального забезпечення Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, критичні зауваження та дискусійні положення виклав наданому відгуку на дисертацію та оголосив під час виступу, у дискусії наголосив, що робота дуже цікава, актуальна та торкається найбільш важливих моментів, які лунають із трибун ВР, торкається питання медіації, питань мобінгу, наголосив на тому, що необхідно на вищевказане звертати більше уваги, оскільки наразі є велика кількість звернень щодо мобінгу, тому вважає, що необхідно поновити право Державної служби з питань праці на перевірки тих суб'єктів господарювання, де виникають такі негативні явища, зважаючи на викладене, підкреслив актуальність представленої дисертації. Зазначив, що окремі висновки, які висвітлено у роботі, вже впроєктовані в законодавство: щодо зміни дефініції «страйків» в контексті закріплення їх проведення і в колективах працівників ФОП, згадав про дискусію про інтерес, що підкреслює надзвичайну важливість та фундаментальність роботи. Зазначив, що щодо окремих позицій дисертантки в

офіційного опонента залишилося власне бачення, наприклад, щодо того, що вона пропонує запровадити спеціалізацію в місцевих судах. Проте сказав, що враховуючи ту кількість звернень і до адміністративної юстиції, доцільно йти до того, щоб виділяти окремо трудову юстицію, створюючи «запобіжники» та надаючи можливість позасудовим способом вирішувати трудові спори, а найбільш складні – розглядати фахівцями в більш прискореному форматі, ніж той, який є на сьогодні, оскільки проблема розгляду строків розгляду загальна і стосується всіх категорій справ, проте навів приклад, коли особа поновлюється на роботі через 2-3 роки з моменту звільнення – це негативне явище в суспільстві, що впливає і на роботодавця, який за весь час змушений виплачувати компенсацію, це впливає і на працівника, який знаходиться весь цей час «у підвішеному» стані, тому ці проблеми потрібно вирішувати, що в подальшому може стати підґрунтям для подальших наукових досліджень. Звернувся до дисертантки з проханням не зупинятися, оскільки висновки ґрунтовні, обширні, констатував, що робота дала змогу отримати більше результатів, оскільки проводилася ґрунтовно протягом довгого часу. Відзначив, що робота відповідає вимогам чинного законодавства, а авторка заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Результати відкритого голосування:

«За» - 5 членів ради,

«Проти» - немає.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Інні Ступаковій ступінь доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова

разової спеціалізованої вченої ради

Валентина ДУДЧЕНКО